

Додаток до службового листа
Чернігівського НДЕКЦ
МВС України
27.05.2019 № 19/125/1/5992

**Судові експертизи, які проводяться в Чернігівському науково-дослідному
експертно-криміналістичному центрі та орієнтовні запитання, які
вирішуються при їх проведенні:**

**1. Трасологічна експертиза за експертною спеціальністю 4.6
«Дактилоскопічні дослідження»:**

- 1.1. Чи є на наданому на дослідження об'єкті сліди рук?
- 1.2. Якщо так, то чи придатні вони для ідентифікації особи?
- 1.3. Якщо сліди придатні, то чи не залишені вони підозрюваним (потерпілим, свідком або особою, яка не має відношення до вчинення даного кримінального правопорушення), дактилокарта якого надається?
- 1.4. Чи придатні для ідентифікації особи сліди рук, зафіксовані на таблиці до протоколу огляду місця події?
- 1.5. Якщо так, то чи не залишені вони підозрюваним (потерпілим, свідком або особою, яка не має відношення до вчинення даного кримінального правопорушення), дактилокарта якого надається?
- 1.6. Чи ідентичні відбитки пальців рук та відтиски долонь рук на дактилокарті, заповнений на ім'я Іванова І.І., та дактилокарті, заповнений на ім'я Петрова П.П.?

**2. Трасологічна експертиза за експертною спеціальністю 4.1
«Дослідження слідів людини та слідів тварини».**

2.1. Дослідження слідів ніг людини та взуття:

- Чи є на даній поверхні (даному предметі) сліди босих ніг (панчіх, шкарпеток, взуття) людини та чи придатні ці сліди для ідентифікації людини (панчіх, шкарпеток, взуття)?
- Чи придатні сліди босих ніг (панчіх, шкарпеток, взуття) вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення) для ідентифікації людини (панчіх, шкарпеток, взуття)?
- Чи залишенні сліди босих ніг вилучені (час, адреса та місце вилучення) даною особою?
- Чи залишенні сліди взуття (панчох, шкарпеток), вилучені (час, адреса та місце вилучення) взуттям (панчохами, шкарпетками) вилученими у (ПІБ громадянина, час, адреса та місце вилучення)?
- Чи залишенні сліди ніг, виявлені в різних місцях (вказується час, адреса та місце вилучення), однією особою?
- Чи залишенні сліди взуття (шкарпеток, панчіх), виявлені в різних місцях (вказується час, адреса та місце вилучення) одним і тим самим взуттям (шкарпетками, панчохами)?

2.2. Дослідження слідів рукавичок та інших засобів захисту рук (слідів структури матеріалу):

- Чи придатний слід структури матеріалу, вилучений (вказується час, адреса та місце вилучення) для ідентифікації слідоутворюючого об'єкта?
- Чи відносяться до однієї групи слідоутворюючі об'єкти, якими залишенні сліди структури матеріал, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення)?
- Чи залишений слід структури матеріалу, вилучений (час, адреса та місце вилучення), рукавичками, вилученими у (ПІБ громадянина, час, адреса та місце вилучення)?

3. Трасологічна експертиза за експертною спеціальністю 4.2 «Дослідження знарядь, агрегатів, інструментів і залишених ними слідів, ідентифікація цілого за частинами».

3.1. Дослідження замків та замикаючих пристройів:

- Чи у справному стані знаходиться механізм замка, вилучений (вказується час, адреса та місце вилучення)? Якщо ні, то в чому полягає несправність?
- Чи є на поверхнях (у тому числі внутрішніх) наданого на дослідження механізму замка сліди дії сторонніх предметів (відмічок, підібраного ключа, підробленого ключа)? Якщо так, то чи залишенні сліди дії сторонніх предметів, предметами, вилученими (час, адреса та місце вилучення)?
- Чи є на зовнішніх поверхнях наданого замка (механізму замка) пошкодження (сліди знаряддя зламу)?
- Яким способом зламаний (пошкоджений) замок (механізм замка)?

3.2. Дослідження слідів знаряддя зламу:

- Чи придатні сліди знаряддя зламу, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення) для ідентифікації знаряддя?
- Чи залишенні сліди знаряддя зламу, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення), знаряддям, вилученим (вказується час, адреса та місце вилучення)?
- З якого боку (внутрішнього чи зовнішнього) було вчинено злом перешкоди (стіни, вікна, грат тощо)?

3.3. Дослідження пломб та запірно-пломбувальних пристройів:

- Який зміст маркувальних позначень на пломбі?
- Чи є на наданій на дослідження пломбі будь-які пошкодження? Якщо так, то який механізм їх утворення?
- Чи відповідає пломба № представлена зразку пломбі №?
- Чи перепломбувалася пломба після її первинного опломбування?
- Чи не залишенні відбитки на контактних поверхнях наданої на дослідження пломби та пломби, що надана як порівняльний зразок, матрицями плашок одних і тих самих пломбувальних лещат?

3.4. Встановлення цілого за частинами:

- Чи становили єдине ціле об'єкти, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення) та об'єкти, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення)?

- Яким способом відокремлено від предмета його частину?

- Чи становили складане ціле частини об'єкта, вилучені (вказується час, адреса та місце вилучення)?

3.5. Дослідження слідів транспортних засобів:

- Чи є на даній поверхні (даному предметі) сліди шини транспортних засобів та чи придатні ці сліди для ідентифікації шини?

- Чи залишенні сліди шини транспортного засобу, вилучені (час, адреса та місце вилучення) шинами (шинами автомобіля) вилученими у (ПІБ громадянина, час, адреса та місце вилучення)?

- Чи залишенні сліди шин транспортного засобу, виявлені в різних місцях (вказується час, адреса та місце вилучення) однією і тією ж шиною?

- Шиною якої моделі залишенні дані сліди шини транспортного засобу?

3.6 «Дослідження ідентифікаційних номерів та рельєфних знаків»:

- Чи піддавався зміні номер на даному екземплярі зброї (агрегатах транспортного засобу тощо)?

- Яким був первісний номер на об'єкті дослідження?

- Яким способом був знищений або змінений номер (знак) на даному об'єкті?

4. Технічна експертиза документів за експертною спеціальністю 2.3 «Дослідження друкарських форм та інших засобів виготовлення документів»:

- Чи відповідає бланк (назва документу, серія, №, або серійний номер, якщо знак «№» відсутній) встановленому зразку аналогічного бланку (назва документа), що перебуває в офіційному обігу на території України?

Примітка: Якщо призначено експертизу, на вирішення якої ставиться запитання стосовно відповідності бланку документа зразкам, то у випадку відсутності порівняльного зразка документа в колекції НДЕКЦ, необхідно надати також бланк-зразок справжнього документа такого ж року випуску та з такими ж вихідними типографськими даними (дані підприємства-виробника).

- Чи відповідає (ють) купюра (и) (номінал, серійний номер) за способами друку та спеціальними елементами захисту грошовим знакам аналогічного номіналу та зразку, які перебувають в офіційному обігу на території України?

- Чи відповідає (ють) купюра (и) (номінал, серійний номер) за способами друку та спеціальними елементами захисту грошовим знакам аналогічного номіналу та зразку, які перебувають в офіційному обігу країни виробника – Федеральної Резервної Системи США? (відповідно ставить питання відносно тієї країни, якій належать купюра (и), наприклад: «.....Європейського Союзу?»

5. Технічна експертиза документів за експертною спеціальністю 2.1 «Дослідження реквізитів документів»:

- Чи містить документ (назва документа) ознаки зміни першочергового змісту?

- Чи нанесений відбиток печатки (назва печатки, документ, де знаходиться, дата документа, в якій графі), кліше печатки (назва печатки), відбитки якої надані на дослідження у якості порівняльного матеріалу?

6. Почеркознавча експертиза за експертною спеціальністю 1.1 «Дослідження підписів та почерку»:

- Ким,, чи іншою особою, виконаний підпис (рукописний запис), розміщений в?;

- Однією, чи різними особами виконані підписи (рукописні записи) (назва документа, дата, розміщення підписів (рукописних записів))?

Примітка: Слід зазначати в ухвалах конкретизацію: в яких саме документах (назва документа, від якого числа, графа, від імені кого (якщо наявні П.І.Б., посада)) розміщені досліжуємі підписи та почерк, а також вільні, умовно-вільні зразки почерку та підписів перевіряємих осіб та їх безпосередній перелік та кількість (назва документа та дата).

Запитання стосовно віку, статі, давності виконання підписів, експерт – почеркознавець не вирішує, у зв'язку з відсутністю даної методики.

7. Портретна експертиза за експертною спеціальністю 6.2 «Ідентифікація особи за ознаками зовнішності за матеріальними зображеннями»:

- Одна, чи різні особи зображені на фотознімку (назва фотознімку, назва документа) та на фотознімку (назва фотознімку, назва документа)?

Примітка: Фотознімки можуть бути, як цифровими (на дисках для лазерних систем зчитування та інших електронних носіях), так і аналоговими (роздрукованими на фотопапері).

Необхідно надавати знімки чіткі, задовільної контрастності, в яких відображені всі дрібні елементи та особливості обличчя особи. Особи, зображені на фотознімках, що порівнюються, мають бути приблизно одного віку та знаходитися в однаковому положенні, щодо фотокамери та освітлення.

8. Експертиза зброї за експертними спеціальностями 3.1 «Балістичне дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї», 3.2 «Балістичне дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу», 3.3 «Дослідження холодної зброї»:

При призначенні експертиз зброї, об'єктами дослідження яких виступає зброя необхідно ставити наступні запитання у такій послідовності:

- чи є наданий на дослідження об'єкт вогнепальною зброєю?
- якщо так то чи придатний до стрільби?
- якого виду, калібра та якого способу виготовлення об'єкт наданий на дослідження?
- чи міг з даної зброї за певних умов (наприклад при падінні її на підлогу) бути здійснений постріл без натискання на спусковий гачок?

При призначенні експертиз зброї, об'єктами дослідження яких виступають патрони необхідно ставити наступні запитання у такій послідовності:

- чи є надані на дослідження патрони боєприпасами?
- якщо так то чи придатні вони до стрільби, якого калібру та в якій зброї вони використовуються ?
- яким способом виготовлені надані на дослідження патрони?

При призначенні експертиз зброї, об'єктами дослідження яких виступають частини патронів (гільзи, кулі, картеч, шрот, пижі, контейнери) необхідно ставити наступні запитання у такій послідовності:

- чим є надані на дослідження об'єкти?
- якщо надані на дослідження об'єкти є частинами патронів, то яких саме патронів (вид, калібр)?
- чи є надані на дослідження об'єкти складовими частинами боєприпасів?
- яким способом виготовлені надані на дослідження об'єкти?

При призначенні ідентифікаційних експертиз зброї, об'єктами яких виступають зброя, гільзи, кулі необхідно ставити наступні запитання :

- чи стріляні гільзи надані на дослідження з пістолета наданого на дослідження?
- чи стріляні кулі надані на дослідження з пістолета наданого на дослідження?

При призначенні ситуаційних експертиз зброї, об'єктами дослідження яких виступають вогнепальне ушкодження необхідно ставити наступні запитання:

- снарядом якого виду (кулею, шротом) утворене вогнепальне ушкодження на перешкоді?
- у якому напрямку зроблений постріл, що утворив пошкодження на перепоні?
- з якої відстані зроблений постріл у перепону?

При призначенні експертиз зброї, об'єктами дослідження якої виступають ножі, кастети, арбалети, луки, телескопічні кийки необхідно ставити наступні запитання:

- Чи є наданий на дослідження об'єкт, холодною зброєю, якщо так, то до якого типу холодної зброї він належить?

- Яким способом виготовлений об'єкт наданий на дослідження?

Примітка: При призначенні експертиз зброї, в супровідному листі до ухвали та в самій ухвалі необхідно зазначати інформацію про об'єкти дослідження, які вказані на пакунку (назва, кількість), щоб не було розбіжностей.

При призначенні експертиз зброї, об'єктами дослідження яких є патрони, в ухвалах необхідно зазначати інформацію про неможливість надати зброю для експериментальної стрільби, щоб в подальшому уникнути клопотань експерта про надання зброї для експериментальної стрільби.

У разі надання на дослідження патронів, споряджених гумовими кулями травматичної дії, в ухвалі необхідно зазначити, що не можливо надати дані про сертифікацію даних патронів.

У разі надання на дослідження зброї без патронів, експерт змущений буде надсилати клопотання про надання патронів, або їх складових частин. В разі отримання даного клопотання ініціатором проведення експертизи, необхідно в стислі терміни його задоволити, оскільки від цього буде залежати термін виконання конкретної експертизи. В разі неможливості задоволити клопотання, необхідно надати відповідь.

9. Вибухово-технічна експертиза за експертною спеціальністю 5.1 «Дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу»:

- Чи є надана речовина вибуховою?
- Якщо так, то до якого виду (типу) вибухових речовин відноситься надана речовина?
- Чи є на предметах, вилучених з місця події сліди вибухових речовин та продуктів вибуху?
- Чи мають зразки вибухових речовин спільну родову (групову) належність?
- Чи є на об'єктах сліди продуктів пострілу?

10. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.1 «Дослідження лакофарбових матеріалів та покрить»:

- Чи є надані частинки (фрагменти) лакофарбовим покриттям?
- Чи мають дані частинки ЛФП спільну родову належність зі зразками порівняння, наданими на дослідження?
- Яким способом (заводським чи кустарним) пофарбований даний автомобіль?

11. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.3 «Дослідження волокнистих матеріалів і виробів з них»:

- Чи є на предметі-носії (фрагмент дактилоплівки) сторонні волокна-нашарування? Якщо так, то які?
- Чи придатні виявлені волокна-нашарування для проведення порівняльного дослідження?

У випадку, коли на дослідження надано тільки предмети одягу однієї людини:

- Чи є на предметах одягу, наданих на дослідження, мікрооб'єкти волокнистої природи? Якщо так, то прошу їх вилучити для подальшого ідентифікаційного дослідження за умов наявності зразків для порівняння.

У випадку, коли на дослідження надано предмети одягу та фрагмент дактилоплівки з волокнами-нашаруваннями або одяг іншої людини:

- Чи мають виявлені волокна-нашарування спільну родову (групову) належність з волокнами, які входять до складу конкретного предмету одягу (вказується чий одяг)?

12. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.4 «Дослідження нафтопродуктів (НП) і пально-мастильних матеріалів (ПММ)»:

- Чи є на представлених об'єктах (вказуються предмети-носії, які надаються) сліди НП та ПММ? Якщо так, то які?
- Чи є (вказуються речовини, надані на дослідження) НП та ПММ та до якого виду вони відносяться?
- Чи мають (вказуються речовини, які порівнюються) спільну родову (групову) належність?

13. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.6 «Дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів»:

За вилученими речовинами:

- Чи містять представлені на дослідження об'єкти наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори? Якщо так, то які саме, яка їхня маса?

За фактом незаконного посіву/вирощування нарковмісних рослин:

- Чи містять надані на дослідження рослини наркотичні чи психотропні речовини? Якщо так, то до якого виду (роду) рослин вони відносяться?

За вилученим обладнанням:

- Чи є на представлених об'єктах (предметах) сліди (залишки, нашарування) наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів? Якщо так, то яких і яка їх маса?

14. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.7 «Дослідження спиртовмісних сумішей»:

- Чи містить надана рідина етиловий спирт, якщо так, то який його вміст?
- Чи відповідає надана рідина вимогам діючого державного стандарту на даний вид продукції?
- Яким способом (заводським чи кустарним) виготовлена надана рідина?
- Чи являється вилучена рідина спиртним напоєм домашнього виготовлення (самогоном, брагою)?

Увага! Питання про небезпечність будь-якої алкогольної продукції та сировини для її виготовлення для життя та здоров'я людей виходить за межі компетенції судового експерта з кваліфікацією «Дослідження спиртовмісних сумішей» (**тобто не вирішується!**).

15. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.14 «Дослідження спеціальних хімічних речовин (СХР)»:

- Чи присутні на наданих на дослідження предметах-носіях (одязі, взутті, змивах з рук, грошових знаках тощо) сліди СХР?
- Якщо так, то чи мають вони спіальну родову (групову) належність з контрольним зразком СХР, яким проводилось помічення?

16. Експертиза матеріалів, речовин і виробів за експертною спеціальністю 8.15 «Дослідження сильнодіючих і отруйних лікарських засобів»:

- Чи містять представлені на дослідження об'єкти отруйні або сильнодіючі речовини? Якщо так, то які саме?

- Яка маса діючої речовини в складі наданих на експертизу лікарських засобах?

17. Інженерно-транспортна експертиза за експертною спеціальністю 10.1 «Дослідження обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод» (ДТП):

- Якою була швидкість ТЗ у різні моменти розвитку ДТП (якщо сліди різної довжини або перериваються, на це слід указати)?

- Яка була швидкість ТЗ з урахуванням пошкоджень, які він отримав при зіткненні?

- Яка максимально припустима швидкість ТЗ за умови даної видимості дороги (зазначається, якою була видимість дороги)?

- Яка максимально припустима швидкість ТЗ на закругленні дороги даного радіуса?

- Яка найменша безпечна дистанція між ТЗ в умовах даної дорожньої обстановки?

- Яка відстань необхідна для безпечної обгону попутного ТЗ в умовах даної дорожньої обстановки?

- Який гальмовий та (або) зупинний шлях ТЗ за певної швидкості його руху в умовах даної дорожньої обстановки?

- Як повинен був діяти водій у даній дорожній обстановці, згідно з технічними вимогами Правил дорожнього руху?

- Чи мав водій технічну можливість запобігти наїзду з моменту виникнення небезпеки для руху або з моменту виявлення перешкоди для руху?

- Чи відповідали дії водія технічним вимогам Правил дорожнього руху?

- Чи були з технічної точки зору дії водія ТЗ у причинному зв'язку з виникненням ДТП?

- З якою швидкістю рухався ТЗ? Якщо ця швидкість перевищувала встановлені обмеження (зазначається, які саме), то чи мав водій технічну можливість уникнути контакту з перешкодою (зазначається, якою саме), якщо ця швидкість не перевищувала припустиму?

- Чи мав водій технічну можливість шляхом екстреного гальмування зупинити ТЗ з моменту виникнення небезпеки для руху. (указується момент виникнення небезпеки), не доїжджаючи до перешкоди (пішохода)?

Вимоги до матеріалів, які необхідно надати експерту для проведення дослідження.

В ухвалі про призначення інженерно-транспортної експертизи повинні бути зазначені дані про параметри і стан дорожньої обстановки, дорожнього покриття та обставини щодо дій учасників події, з яких має виходити експерт при проведенні досліджень (вихідні дані).

При призначенні експертизи обставин ДТП необхідно, зокрема, вказувати: тип покриття дороги (асфальт, ґрунтова тощо), його стан (сухе, мокре, ожеледиця та ін.), ширину проїзної частини, наявність і величину

ухилів, наявність дорожніх знаків і розміток у районі ДТП, технічний стан ТЗ та його завантаженість;

- видимість, оглядовість дороги з місця водія, а в умовах обмеженої видимості - ще й видимість перешкод; розташування ТЗ по ширині дороги, швидкість його руху; момент виникнення небезпеки для руху; відстань, яку подолав пішохід з моменту виникнення небезпеки для руху до моменту наїзду, швидкість руху пішохода або час його руху з моменту виникнення небезпеки до моменту наїзду; чи застосував водій термінове гальмування і якщо застосував, то яка довжина сліду гальмування до задніх коліс автомобіля (якщо сліди розташовані на ділянках дороги з різним покриттям, наприклад на проїзної частині й узбіччі, потрібно зазначити довжину сліду окремо на кожній з ділянок); місце наїзду відносно слідів гальмування (яку відстань пройшов ТЗ у стані гальмування до наїзду чи після наїзду на пішохода; якою частиною ТЗ контактував з пішоходом або якими частинами зіткнулися транспортні засоби; якщо ТЗ після залишення сліду гальмування до його остаточної зупинки рухався накатом, то яку відстань він пройшов у цьому стані).

Якщо ДТП скій водій мотоцикла, крім того, зазначається: ручним та ножним гальмом чи одним з них (яким саме) гальмував водій; якщо на мотоциклі з коляскою був один пасажир, то де він перебував (у колясці чи на задньому сидінні); якщо мотоцикл без коляски рухався в перекинутому стані, залишаючи сліди на дорозі, - то відстань, на яку він перемістився в такому стані.

Якщо до моменту призначення експертизи суду не вдалося усунути протиріччя у вихідних даних, що були в справі, він має право зазначити в ухвалі варіанти їх значень і отримати висновки щодо кожного з них.

Суд не має права вимагати від експерта, щоб той самостійно вибирал із матеріалів справи вихідні дані для проведення експертизи. Разом з тим суд може поставити перед експертом питання про технічну спроможність (неспроможність) тих чи інших даних, які є в справі, з обов'язковим посиланням на конкретний документ.

Коли експерт вважає, що небезпека для руху виникла не в той момент, який зазначено в ухвалі про призначення експертизи, він має вказати мотиви незгоди з позицією суду та надати відповідні варіанти розв'язання поставленого питання.

Разом з ухвалою про призначення експертизи експертові за потребою надаються всі матеріали кримінальної, цивільної, господарчої, адміністративної справи.

Якщо суд не може направити експертові всі матеріали справи, він повинен надати: протокол ОМП разом зі схемою та іншими додатками; протокол огляду ТЗ; протокол відтворення обстановки й обставин події.

18. Інженерно-транспортна експертиза за експертною спеціальністю 10.2 «Дослідження технічного стану транспортних засобів»:

- Які несправності, виходячи з вимог Правил дорожнього руху до технічного стану ТЗ, мала (мав) система (механізм, вузол, агрегат) даного ТЗ?

- Чи є в досліджуваному ТЗ несправності, які могли бути технічною причиною виникнення ДТП?
- Коли, відносно моменту ДТП, її настання чи в процесі її розвитку, виникли дані несправності?
- Яка причина відмови даного механізму, системи (рульового управління, гальмової системи та ін.) ТЗ?
- Чи мав водій можливість виявити несправність до моменту ДТП?
- Чи мав водій технічну можливість запобігти пригоді при наявності даної несправності?

Вимоги до матеріалів: в ухвалі достатньо викласти фабулу справи й обставини, які стосуються особливостей об'єкта дослідження, знання яких може мати значення для експерта, наприклад, чи експлуатувався ТЗ після події; у якому стані перебували деталі (вузли), сполучені з деталями (вузлами), що досліджуються тощо.

Якщо необхідно провести експертизу (дослідження) на МП або огляд об'єкта за його місцезнаходженням, орган або особа, яка призначила експертизу (замовила дослідження), повинна забезпечити прибуття експерта, безперешкодний доступ до об'єкта, а також належні умови його роботи, а в разі потреби - викликати учасників процесу або інших осіб.

19. Інженерно-транспортна експертиза за експертною спеціальністю 10.4 «Транспортно-трасологічні дослідження»:

- Чи залишені певні сліди (вказуються, які саме і на чому) ходовими частинами (колесами, шинами, гусеницями тощо) даного ТЗ?
- Який механізм контактування ТЗ?
- Чи залишені сліди певними частинами даного ТЗ, що виступають?
- Було взаємне розташування ТЗ і перешкоди (пішохода) під час наїзду на останню (останнього)? Який механізм контактування пішохода та ТЗ? Хто з осіб, які перебували в ТЗ під час ДТП (вказуються прізвища, ім'я та по батькові осіб), перебував за кермом? (Для вирішення питань про взаємне розташування ТЗ і потерпілого та про особу, яка керувала ТЗ, призначається комплексна судово-медична, інженерно-транспортна експертиза - транспортно-трасологічне дослідження).
- Який з транспортних засобів під час їх зіткнення стояв, а який рухався?
- На якому місці дороги сталося зіткнення транспортних засобів (наїзд на пішохода)?
- Який механізм утворення слідів (удар, ковзання тощо)?
- У якому напряму відносно слідосприймаючої поверхні рухався ТЗ?

Вимоги до матеріалів: для вирішення зазначених питань експертові надаються самі об'єкти, які залишили сліди (шини, деталі, що виступають, тощо) або експериментальні зліпки цих об'єктів (експериментальні відбитки шин на папері); предмети, на яких залишилися сліди зазначених об'єктів, або зліпки (масштабні фотознімки) цих слідів, а також протоколи ОМП з усіма додатками до них.

Якщо необхідно провести експертизу (дослідження) на МП або огляд об'єкта за його місцезнаходженням, орган або особа, яка призначила експертизу (замовила дослідження), повинна забезпечити прибуття експерта, безперешкодний доступ до об'єкта, а також належні умови його роботи, а в разі потреби - викликати учасників процесу або інших осіб.

Якщо досліджуються сліди ТЗ на одязі (взутті) потерпілого, надається також акт судово-медичного дослідження пошкоджень на його тілі.

20. Комплексна судова інженерно-транспортна та фототехнічна експертиза за експертними спеціальностями 6.1 «Дослідження фотозображень та технічних засобів їх виготовлення» та 10.1 «Дослідження обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод»:

- Якою була швидкість руху транспортного засобу або пішохода перед первинним контактом?

- Чи гальмувався транспортний засіб перед первинним контактом?

- Чи прискорювався транспортний засіб перед первинним контактом?

- Який час пройшов з заданого моменту виникнення небезпеки до моменту первинного контакту?

- Яку відстань подолали транспортний засіб або перешкода з заданого моменту виникнення небезпеки до первинного контакту?

- Який був сигнал світлофора на перехресті в певний момент (часовий інтервал)?

- Яка марка і модель транспортного засобу вказана на за відеозаписі фотозображені?

- Чи могли бути сліди, залишені на проїзній частині даним транспортним засобом?

- Який розмір (довжина) слідів транспортного засобу, на якій відстані від стаціонарних (нерухомих) об'єктів вони розташовані?

- Як розташувався транспортний засіб відносно проїзної частини, розмітки та інших предметів на момент первинного контакту (або в певний момент)?

- Де відносно елементів проїзної частини розташувалось місце первинного контакту?

Для вирішення вище вказаних питань, окрім відеозапису події дорожньо-транспортної пригоди (надалі - ДТП) відповідної якості, експерту, в залежності від поставлених питань, необхідно надавати комплекс даних щодо моменту виникнення небезпеки для руху, розмірів та відстаней елементів проїзної частини та предметів біля яких переміщувались транспортні засоби або пішохід (стали орієнтири), топографічні схеми, масштабні викопіювання планів ділянки ДТП, масштабні схеми огляду місця ДТП, нормативно-технічну документацію щодо організації дорожнього руху на ділянці ДТП (в т.ч. циклограмму роботи світлофорного об'єкта), відповідні контрольні зображення певної моделі транспортного засобу (для проведення порівняльного дослідження), а також висновки відповідних попередньо проведених криміналістичних, інженерно-транспортних та дорожньо-технічних експертиз.

21. Трасологічна експертиза за експертною спеціальністю 4.3 «Криміналістичне дослідження транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують»:

- Чи піддавався зміні номер кузова (шасі, рами, двигуна тощо) на даному ТЗ?

- Якщо піддавався, то яким способом був знищений або змінений номер кузова (шасі, рами, двигуна тощо) на даному ТЗ?

- Яким був первинний номер кузова (шасі, рами, двигуна тощо) на об'єкті дослідження?

- Чи виконаний номер об'єкта дослідження (кузова, шасі, рами, двигуна тощо) із застосуванням конкретних засобів?

У тих випадках, коли є дані про можливість зміни номера кузова (шасі, рами, двигуна тощо) ТЗ в умовах спеціально уповноваженого ремонтного підприємства, вирішуються питання:

- Яким способом нанесений номер?

- Чи характерний даний спосіб для нанесення номера при виконанні ремонтних робіт на спеціально уповноважених ремонтних підприємствах?

Питання стосовно документів, що супроводжують транспортні засоби, вирішуються в розрізі технічної експертизи документів.

22. Трасологічна експертиза за експертною спеціальністю 4.4 «Дослідження ідентифікаційних номерів та рельєфних знаків»:

- Чи піддавався зміні номер на агрегатах об'єкту дослідження?

- Яким був первісний номер на об'єкті дослідження?

- Яким способом був знищений або змінений номер (знак) на даному об'єкті?

- Чи були на даному об'єкті маркувальні позначення?

- Чи піддавалися зміні маркувальні позначення на даному об'єкті?

- Чи виконано маркування об'єкта із застосуванням конкретних засобів?

Вимоги до матеріалів: вироби, які підлягають дослідженню, не можна очищати від забруднень, фарби чи іржі.

23. Комп'ютерно-технічна експертиза за експертною спеціальністю 10.9 «Дослідження комп'ютерної техніки та програмних продуктів»:

- Чи є на носіях інформація (файли) з певними критеріями (наприклад: у тексті яких є текстова послідовність «переробка», «перероботка» (у всіх відмінках на українській та російській мовах))?

- Коли й яким користувачем створено файли, остання дата звертання до них?

- Чи є на носіях файли наступного розширення? Наприклад: «*.doc», «*.docx», «*.xls», або інше?

- Яка конфігурація поданого на дослідження системного блоку персонального комп'ютера (СБПК)?

- Чи в робочому стані наданий на дослідження системний блок персонального комп'ютера (СБПК)?

- Чи є на НЖМД системного блоку, наданому на дослідження, історія відвідування веб-ресурсів (інтернет-активність)?
- Чи містяться на наданих на дослідження жорстких дисках наступне програмне забезпечення (зазначити назви програм)
- Чи містяться на наданих на дослідження жорстких дисках програмне забезпечення, яке визначається спеціалізованим «антивірусним» програмним забезпеченням, як шкідливе?
- Чи є на системному блоці персонального комп'ютера (СБПК) інформація стосовно електронної переписки (пошти)?

- Чи ідентичні певні файли іншим файлам? Наприклад: чи є на НЖМД системного блоку персонального комп'ютера файли, ідентичні файлам, що є на оптичному диску для лазерних систем зчитування (формат DVD-R)?

Перелік не є вичерпним і може бути розширенний у залежності від тих завдань, що будуть ставитися перед експертом.

Питання не повинні носити довідковий, правовий характер і виходити за межі компетенції експерта. Питання повинні бути спрямовані на встановлення конкретних обставин розслідуваної події.

Особливості призначення експертизи по мобільним телефонам, планшетам та відеорегістраторам:

- 1) Надати обов'язково дозвіл на повне або часткове знищення або зміну властивостей об'єктів дослідження під час проведення експертизи (ці пристрой досліджуються у більшості випадків на живо);
- 2) Обов'язково надавати інтерфейсні шнури (кабелі) до телефонів та планшетів (вони в деяких випадках унікальні);
- 3) Обов'язково в ухвалах вказувати наявні коди (паролі) до пристрой, які ви отримали від потерпілих, свідків, підозрюваних.

Орієнтовний перелік питань:

- Яка інформація (записи в телефонній книзі та в журналі дзвінків, вхідні та вихідні SMS-повідомлення із зазначенням їх змісту, аудіо файли, відео файли та графічні файли) міститься в пам'яті мобільного телефону?
- Чи є в пам'яті мобільного телефону файл? (визначити який саме, або його параметри).
- Чи є на НЖМД відеорегістратора відеоряд за певний проміжок часу?

24. Товарознавча експертиза за експертною спеціальністю 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів»:

Яка ринкова вартість об'єктів станом на ... (зазначається дата, на яку визначається вартість)?

- Який розмір матеріальної шкоди, заподіяної власнику майна внаслідок пошкодження цього майна (при пожежі, залитті тощо), станом на ... (зазначається дата, на яку визначається вартість)?

25. Автотоварознавча експертиза за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу»:

- Яка ринкова вартість КТЗ (зазначаються його марка, модель і державний реєстраційний номер) на дату оцінки (зазначається дата, на яку визначається його вартість)?

- Яка вартість матеріального збитку (шкоди), завданого(ї) власнику КТЗ (зазначаються прізвище, ім'я та по батькові власника, марка, модель КТЗ, його державний реєстраційний номер) унаслідок (зазначається подія, що призвела до матеріальної шкоди) на дату оцінки (зазначається дата, на яку оцінюється вартість)?

- Чи укомплектовано КТЗ відповідно до нормативно-технічної документації підприємства-виробника? Якщо ні, то в чому саме полягає неукомплектованість?

- Чи можливо провести ремонтно-відновлювальні роботи пошкодженого КТЗ (його складових)? Якщо можливо, то який обсяг, характер і вартість цих робіт на дату оцінки (зазначається дата, на яку проводиться оцінка майна)?

- Чи відповідають виконані ремонтно-відновлювальні роботи нормативним вимогам?

26. Будівельно-технічна експертиза за експертною спеціальністю 10.6 «Дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів»:

- Чи відповідає розроблена проектно-кошторисна документація вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНиП тощо)? Якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?

- Чи відповідають виконані будівельні роботи проектній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

- Чи відповідають об'єкти (будівлі, споруди тощо) проектно-технічній документації на їх будівництво (ремонт, реконструкцію) та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

- Чи відповідають виконані будівельні роботи (або окремі елементи об'єктів нерухомого майна, конструкції, вироби, матеріали тощо) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНиП, стандартам, технічним умовам тощо)? Якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?

- Який перелік та об'єми фактично виконаних будівельних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції)?

- Яка вартість фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів?

- Чи відповідають обсяги та вартість фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів обсягам та вартості, визначенім проектно-кошторисною або первинною звітною документацією з будівництва?

- Чи відповідає первинна звітна документація (форми КБ-2в, КБ-3 тощо) з будівництва (ремонту, реконструкції) за порядком складання і наведеними розрахунками вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва? Якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?
- Який вид будівництва (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт тощо) фактично виконаний на об'єкті?
 - Чи є об'єкт (результат виконання робіт) нерухомим майном?
 - Який ступінь будівельної готовності незавершеного будівництвом об'єкта?
 - Яка група капітальності (категорія складності, ступінь вогнестійкості) об'єкта?
 - Який технічний стан (ступінь фізичного зношення) об'єкта нерухомого майна (будівлі, споруди тощо)?
 - Чи є об'єкт нерухомого майна (будівля, споруда) аварійним?
 - Які пошкодження об'єкта (будівлі, квартири, приміщення, оздоблення тощо) виникли внаслідок заливтя, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту на підроблюваних територіях тощо?
 - Яка технічна причина пошкоджень та руйнувань об'єкта нерухомого майна (елементів, конструкцій, інженерних мереж тощо)?
 - Яка вартість ремонтно-будівельних робіт, проведення яких необхідне для усунення пошкоджень унаслідок заливтя, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту тощо?
 - Який розмір завданої матеріальної шкоди об'єкту (будівлі, квартирі, приміщення, оздоблення тощо) унаслідок його заливтя, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту тощо?
 - Яке функціональне призначення приміщень? Чи належать приміщення будинку до нежитлових (допоміжних)?
 - Чи належить будівля за архітектурним вирішенням (стилем) до категорії культових споруд: храмів, церковних споруд? (Зазначене питання може вирішуватись шляхом проведення комплексної експертизи із залученням відповідних фахівців.)

27. Земельно-технічна експертиза за експертною спеціальністю 10.7 «Розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками»:

- Який фактичний порядок користування земельною ділянкою? Яка конфігурація, проміри та площа земельної ділянки, що перебуває у користуванні співвласника (співвласників)?
- Чи відповідає фактичне розташування будівель, споруд та інших об'єктів відносно меж земельних ділянок технічній документації?
- Чи є порушення меж (або накладання) земельних ділянок відповідно до правовстановлювальних документів та документації із землеустрою на ці земельні ділянки?

– Чи є технічна можливість відповідно до вимог нормативно-правових актів розділити земельну ділянку (встановити порядок її користування) відповідно до часток співласників (зазначити частки)?

– Які варіанти розподілу земельної ділянки (порядку її користування) можливі відповідно до часток співласників (зазначити частки) та вимог нормативно-правових актів?

– Які варіанти технічно можливі для влаштування проїзду (проходу) на земельну ділянку?

– Чи є технічна можливість встановлення земельного сервітуту на ділянці? Якщо так, то надати варіанти встановлення земельного сервітуту.

28. Оціночно-будівельна експертиза за експертною спеціальністю 10.10 «Визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд»:

– Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, залишкова, ліквідаційна, вартість ліквідації, спеціальна, інвестиційна тощо) об'єкта нерухомого майна (зазначити об'єкт: будівля, приміщення, квартира, споруда тощо)?

– Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, залишкова, ліквідаційна, вартість ліквідації, спеціальна, інвестиційна тощо) частки (зазначити частку: $-1/2$, $-1/4$ тощо) об'єкта нерухомого майна (зазначити об'єкт: будівля, приміщення, квартира, споруда тощо)?

– Чи відповідає виконана оцінка нерухомого майна (зазначити об'єкт) вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам?

29. Оціночно-земельна експертиза за експертною спеціальністю 10.14 «Оцінка земельних ділянок»:

– Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, ліквідаційна, спеціальна, інвестиційна тощо) земельної ділянки?

– Яка вартість (зазначити вид вартості: ринкова, ліквідаційна, спеціальна, інвестиційна тощо) частки (зазначити частку: $-1/2$, $-1/4$ тощо) земельної ділянки?

– Яка вартість права користування (зазначити право: постійного користування, оренди тощо) земельною ділянкою?

Чи відповідає виконана оцінка земельної ділянки (або права користування земельною ділянкою) вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам?

30. Економічна експертиза за експертною спеціальністю 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності»:

Досліджує закономірності утворення та відображення інформації у бухгалтерському та податковому обліку за господарськими операціями.

Об'єктами зазначеного виду досліджень є документи, бухгалтерські реєстри та бухгалтерська звітність, в яких відображена господарська діяльність підприємств, у тому числі й протиправна.

Головні завдання експертизи є встановлення:

- визначення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця

їх утворення;

- визначення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг;
- визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів;
- визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;
- установлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток;
- визначення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість.

Проведення ревізійних дій (визначення експертами-економістами будь-яких економічних показників без попереднього проведення документальних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктом контролю) не належить до завдань економічної експертизи.

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань:

1. Чи підтверджується документально встановлена за актом інвентаризації від (зазначаються реквізити акта) нестача (надлишки) грошових коштів у касі на суму (зазначається сума) на підприємстві (указується назва установи, організації) за період (зазначити)?
2. Чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей (чи основних засобів), встановлена за актом інвентаризації на підприємстві (зазначається назва організації), за період роботи (вказується період) матеріально відповідальної особи (зазначаються прізвище, ім'я, по батькові) у розмірі (указуються кількісні та вартісні показники)?
3. Чи підтверджується розмір безпідставно виплаченої та списаної по касі (зазначається назва підприємства) заробітної плати з урахуванням даних, наданих органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), та висновків почеркознавчої експертизи про те, що підписи в платіжних документах про одержання заробітної плати (номер відомості, період) учинені не особами, які в них зазначені?
4. Чи обґрунтовано відшкодовано (зазначається кому і за який період) витрати на відрядження (в якій сумі)?
5. Чи підтверджуються документально висновки перевірки (зазначаються реквізити акта перевірки) у частині, що стосується завищення обсягу і вартості виконаних робіт з урахуванням висновків інших видів експертиз?
6. Чи підтверджується документально необґрунтоване списання будівельних матеріалів, нарахування та виплата заробітної плати на завищений обсяг і вартість виконаних робіт (з урахуванням висновків інших видів експертиз)?

7. Чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (указуються реквізити акта) заниження об'єкта оподаткування (указується організація) за період (зазначається який) і донарахування до сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету (указується яких)?

8. Чи підтверджуються документально висновки акта державної податкової інспекції (номер, дата) про завищення підприємством (назва) заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за період (указується період)?

9. Чи підтверджується документально сума необґрунтовано перерахованих коштів відділом Державної адміністрації на рахунок будівельної організації за виконання будівельних робіт по об'єкту «Реконструкція (назва об'єкту)», якщо з урахуванням висновку будівельно-технічної експертизи вартість фактично виконаних будівельних робіт становить (сума грн)?

10. Чи підтверджується документально відсутність товарно-матеріальних цінностей, виявлених у результаті перевірки, відображені в акті інвентаризації.

Вимоги: разом з постановою (ухвалою) про призначення експертизи експертові слід надати документи бухгалтерського обліку, які містять відомості - вихідні дані для вирішення поставлених питань. Такими документами можуть бути: прибуткові та видаткові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книжки, матеріали інвентаризації, акти ревізій, табелі, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, журнали-ордери, меморіальні ордери за балансовими рахунками, головні книги, баланси й інші первинні та зведені документи бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Якщо ведення бухгалтерського обліку механізовано, експертові надаються документи на машинних носіях (роздруківка реєстрів бухгалтерського обліку).

Якщо експертиза призначається з метою перевірки висновків (актів) документальної ревізії, в постанові про призначення експертизи слід зазначити, які саме висновки і з яких причин викликають сумнів (суперечать іншим зібраним у справі доказам, заперечуються зацікавленими особами, непереконливо обґрунтовані ревізорами та ін.).

Якщо слідчі зазнають труднощів у визначенні документів, які необхідно представити для надання висновку експерта, їм слід звернутися за консультацією до спеціаліста.

Документи мають бути систематизованими (за епізодами діяння, періодами тощо), підшитими, прошнуркованими та пронумерованими.

31. Економічна експертиза за експертною спеціальністю 11.2 «Дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій».

Досліджує закономірності утворення та відображення інформації щодо фінансово-економічних показників діяльності підприємств, формування їх статутних фондів, акціонування, паювання, банкрутства та ліквідації підприємств, орендних відносин, цільового використання бюджетних та інших коштів підприємств за господарськими операціями, документального підтвердження розміру шкоди, пов'язаної з незаконним виловом риби або вирубуванням дерев.

Об'єктами зазначеного виду досліджень є матеріальні носії інформації економічного характеру (бухгалтерські дані та звіти, планові та аналітичні документи), в яких відображаються як позитивні, так і негативні зміни економіки, бухгалтерського обліку та контролю, аналізу господарської діяльності. Об'єкти економічної експертизи конкретизують її предмет і визначають параметри досліджень відповідно до завдань, поставлених на її вирішення.

Головними завданнями дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій є:

- визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо);
- визначення документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання;
- визначення документальної обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;
- визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності;
- установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;
- визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик;
- визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, беззбитковості;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків при приватизації та оренді відповідно до чинних методик оцінки вартості майна, що приватизується, та інші питання, пов'язані з приватизацією, банкрутством підприємств;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна при виході участника зі складу засновників;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди при втраті працевдатності і в інших випадках);

- визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди.

Вирішення питань стосовно дотримання комітетами з конкурсних торгов вимог законодавства, що регламентує проведення закупівлі товарів (робіт та послуг) за бюджетні кошти, не належить до завдань економічної експертизи.

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань:

1. Чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (зазначається організація або учасник) та розрахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику, який вибув зі складу засновників (зазначається дата виходу)?
2. Чи підтверджується документально розмір збитку від необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати (зазначається організація) за період (зазначається який) і в якій сумі?
3. Чи є у вартості об'єктів нерухомості (яких саме), що підлягали приватизації, частка фінансування споруд за рахунок державних коштів відповідно до наданих установчих та первинних документів?
4. Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (назва) за бюджетною програмою (назва програми)?
5. Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки стосовно наявності у підприємства (організації) (назва) заборгованості з виплати заробітної плати станом на (зазначити дату)?
6. На які потреби були витрачені грошові кошти підприємства (назва) в період існування заборгованості по заробітній платі перед своїми працівниками?
7. Чи підтверджується документально та нормативно розрахунок дивідендів до виплати, здійснений підприємством (назва) емітенту корпоративних прав (назва юридичної або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за період (зазначається період)?
8. Чи підтверджується документально розрахунок суми збитків, пов'язаний з незаконним виловом риби, відповідно до протоколу огляду місця події, що проводився в (назва водойми), на підставі додатка №1 до Постанови КМУ від 21.11.2011 року № 1209?
9. Чи підтверджується документально розрахунок розміру шкоди, пов'язаний з незаконним вирубуванням дерев в (№ ділянки, кварталу, виділу) лісництва (назва лісництва), виявленого (дата), на підставі додатку № 1 до Постанови КМУ від 23.07.2008 № 665?

32. Економічна експертиза за експертною спеціальністю 11.3 «Дослідження документів фінансово-кредитних операцій».

Досліжує закономірності утворення та відображення інформації у банківському обліку і звітності за господарськими операціями.

Об'єктами зазначеного виду досліджень є документи бухгалтерського, податкового обліку і звітності; документи про економічну діяльність підприємств і організацій; документи фінансово-кредитних операцій.

Головними завданнями дослідження документів фінансово-кредитних операцій є встановлення:

- визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;
- визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів;
- визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;
- визначення відповідності чинному законодавству відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності;
- визначення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідність даним обліку та звітності, чинному законодавству;
- установлення кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів з банківського обліку і контролю.

Орієнтовний перелік вирішуваних запитань:

1. Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо відповідності вимогам чинного законодавства документального оформлення операцій (назва банку) з надання кредитів, з повноти та нарахування і сплати відсотків за користування кредитами позичальником (назва юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за кредитною угодою (номер, дата)?
2. Чи відповідає перелік документів, наданих банку підприємством (назва) для отримання кредитних коштів за кредитною угодою, чинному Положенню про кредитування?
3. Чи підтверджується документально вартість активів (майна) у підприємства (позичальника), наданого в заставу за кредитною угодою?
4. Чи підтверджується документально розмір збитків банку, визначений в акті перевірки (вказується суб'єкт контролю), в результаті необґрунтованої видачі, неповернення кредиту за угодою (номер, дата)?
5. Чи підтверджується бухгалтерськими та первинними документами нецільове використання кредитних коштів за угодою (номер, дата)?
6. Чи підтверджується документально дотримання банком (назва) відповідних нормативів відрахувань до страхового резерву?
7. Чи відповідає наявний у матеріалах справи розрахунок заборгованості позичальника (по сплаті процентів за кредит та погашення основної суми боргу) перед банком умовам укладеного між вказаними сторонами кредитного договору та розрахунковим документам щодо видачі та погашення кредиту за цим кредитним договором?

ВАЖЛИВО!!! Необхідно враховувати те, що для призначення економічних експертиз з вирішенням питань стосовно встановлення тих чи інших економічних показників чи порушень законодавства у бухгалтерському обліку підприємств, необхідною умовою є обов'язкове проведення документальних перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств суб'єктами контролю (проведення ревізій).

Також не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права. Експерти не в праві давати оцінку тим чи іншим діям осіб, а саме відповідати на запитання наступного змісту: чи призвели дії тієї чи іншої особи до нанесення збитків підприємству (чи державному бюджету); чи були нанесені матеріальні збитки підприємству (чи державі) в результаті дій тієї чи іншої особи; які збитки були нанесені підприємству (чи державі) в результаті дій тієї чи іншої особи; хто був матеріально-відповідальною особою на підприємстві у той чи інший період; чи відповідали дії тієї чи іншої особи обов'язкам викладеним у посадовій інструкції і т. ін.

Окрім вище викладеного, до завдань економічної експертизи не належить вирішення питань стосовно дотримання комітетами з конкурсних торгів вимог законодавства, що регламентує проведення закупівлі товарів (робіт та послуг) за бюджетні кошти (проведення тендерів на закупівлю товарів, робіт, послуг).

Необхідно враховувати також наступне:

- перед призначенням економічних експертиз, які стосуються завищення обсягів будівельних робіт – в обов'язковому порядку необхідно проводити будівельно-технічну експертизу;

- перед призначенням експертиз, які стосуються виплат коштів тим чи іншим особам готівкою, необхідно проводити почеркознавчу експертизу для встановлення, чи тією особою, що вказана у документі про виплату, виконаний підпис про отримання коштів.

Вимоги: Разом з документом про призначення експертизи (залучення експерта) експерту слід надати документи бухгалтерського та податкового обліку, які містять відомості, - вихідні дані для вирішення поставлених питань. Такими документами можуть бути: прибуткові та видаткові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книжки, матеріали інвентаризації, акти ревізій, табелі, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, журнали-ордери, меморіальні ордери за балансовими рахунками, головні книги, баланси та інші первинні та зведені документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності і т. ін.

Якщо ведення бухгалтерського обліку здійснювалося в електронно-обчислювальному вигляді на машинних носіях, експертovі надаються роздруківки реєстрів бухгалтерського обліку обов'язково завірені в установленому порядку.

Якщо експертиза призначається з метою перевірки висновків документальної ревізії в ухвалі (постанові) про призначення експертизи слід зазначити, які саме висновки і з яких причин викликають сумнів (суперечать іншим зібраним у справі доказам, оспорюються зацікавленими особами, непереконливо обґрунтовані ревізорами та ін.)

Якщо слідчий зазнає труднощів у визначенні документів, які необхідні для надання експертного висновку, їм слід звернутися за консультацією до спеціаліста.

Документи мають бути систематизованими в хронологічному порядку (за епізодами діяння, періодами тощо), підшитими, прошнурованими та пронумерованими.

33. Вибухово-технічна експертиза за експертною спеціальністю 5.2 «Дослідження вибухових пристройів, слідів та обставин вибуху»:

Класифікаційні дослідження:

- Чи відноситься наданий предмет (сукупність предметів) до боєприпасу або вибухового пристроя?
- Чи є наданий об'єкт засобом для підриву?
- Чи є надані на дослідження об'єкти складовими компонентами ВП?
- Чи є надані на дослідження об'єкти залишками (деталями або вузлами) ВП? Якщо так, то якого?
- Які з виявлених на МП об'єктів могли відноситися до ВП (боєприпасам) або входити до його конструкції в якості основних, додаткових чи допоміжних елементів?
- Чи відносяться надані креслення, ескізи, схеми та інші записи до описання конструкції та технології виготовлення ВП, ВР, засобу збудження вибуху тощо?
- Яка маса заряду ВР?
- Чи використовувалися в складі заряду нафтопродукти, інертні наповнювачі, осколкові елементи?
- Чи є надані шматки паперу залишками упакування промислової ВР (боєприпасів)? Якщо так, то якої саме? Що означають збережені маркувальні позначення на упакуванні?
- Яка конструкція та принцип дії ВП, за допомогою якого вчинений вибух?
- Чи маються серед наданих об'єктів залишки засобу підриву (запалення) й ініціювання вибуху? Якщо так, то якого саме?
- Чи використовувалися в конструкції ВП уражуючі елементи (цвяхи, болти, гайки тощо)?
- Яке призначення у ВП мотузки, ізоляційної (ліпкої) стрічки, годинникового механізму, електротехнічного виробу, радіодеталей та інших побутових предметів, фрагменти яких виявлені на МП?

Діагностичні дослідження:

- Яке призначення та область застосування встановленої ВР (пороху, піротехнічної суміші)?

- Яким способом виготовлений даний ВП?
- Яка конструкція та принцип дії наданого ВП (боєприпасу)?
- За яких умов наданий на дослідження ВП здатний до вибуху?
- Які найменування, призначення та області застосування наданих промислових боєприпасів, піротехнічного виробу?
- Чи є в конструкції наданих промислових боєприпасів, піротехнічного виробу, сигнального, освітлювального, учебово-імітаційного засобу які-небудь перероблення? Якщо так, то які саме і яке їхнє призначення?
- Які засоби ініціювання збудження вибуху (запалення) застосовуються в даному ВП (боєприпасах, піротехнічному виробі, учебово-імітаційному засобі та ін.)? Яке їхнє найменування, інші характеристики?
- Який спосіб виготовлення даного засобу ініціювання вибуху (запалення)?
- Яке призначення та області застосування даного засобу для вибуху, ініціювання вибуху (запалення)?
- Чи володіла особа, що виготовила ВП (ВР), спеціальними пізнаннями та навичками у відповідних галузях науки і виробництва? Якщо так, то якими саме та у якому обсязі?
- Чи маються серед наданих на дослідження об'єктів деталі годинникових механізмів?
- Чи використовувався в конструкції ВП годинниковий механізм і яка його родова принадлежність (тип, калібр, марка)?
- Чи були внесені які-небудь конструктивні зміни в годинниковий механізм і його деталі та які саме?
- Яку функцію виконував годинниковий механізм у конструкції ВП?
- Якщо годинниковий механізм виконував у ВП функцію сповільнювача, то який час уповільнення міг бути встановлений?
- Яке призначення та область застосування годинникового механізму?
- Чи маються у годинниковому механізмі сліди експлуатації до застосування його у ВП?

Ідентифікаційні дослідження і встановлення загальної групової принадлежності:

- Чи мають надані зразки ВП, засобів збудження вибуху, інших вибухотехнічних виробів загальну родову (групову) принадлежність з вибуховим пристроєм, засобом збудження вибуху, іншими вибухотехнічними виробами, які виявлені на МП (під час обшуку)?
- Чи не складали раніше єдине ціле представлені на дослідження металеві осколки? Якщо так, то які форма та розміри цього предмета?
- Чи не складали раніше (до застосування спеціальних засобів знешкодження) надані матеріали, речовина та деформовані деталі єдине ціле, а саме один ВП?
- Що використано у якості упакування (засобу доставки, камуфляжу) ВП?
- Які найменування та призначення даного виробу (побутового пристрою)?

- Чи відповідає конструкція підрваного (виявленого на МП, вилученого при обшуку) пристрою наданим кресленням, ескізам, малюнкам, схемам?

- Чи відповідає малюнок, зображеній на даному листі паперу, вилученому під час обшуку, електричній схемі ВП, підрваного (виявленого) на МП?

Ситуаційні дослідження:

- Чи є зафіковані на МП руйнування й ушкодження результатом дії вибуху ВП встановленої конструкції?

- Які розміри зони ураження даного ВП? На якій відстані від нього була реальна небезпека для життя і здоров'я людей?

- Які розміри небезпечної зони розльоту фрагментів ВП у даній обстановці на МП?

- Де знаходився та як був розташований ВП у момент вибуху?

- Чи був ВП підготовлений до вибуху, чи знаходився він в бойовому положенні або відбулося випадкове спрацьовування пристрою від необережного поводження з ним потерпілих?

- Чи міг відбутися самовільний вибух (спрацьовування) даного ВП і які дії їй умови для цього необхідні?

- Які дії необхідно виконати для підготовки даної конструкції вибухового пристрою до вибуху?

- Які дії потерпілого привели (могли привести) до вибуху ВП?

- Чи можна з використанням наданих виробів, матеріалів, інструментів, устаткування, пристосувань виготовити ВП (його окремі деталі і вузли), подібний виявленому на МП чи наданому на дослідження?

- Чи володіла, особа, що встановила ВП, спеціальними знаннями та навичками у вибуховій (підривній) справі? Якщо так, то якими саме та у якому обсязі?

- Чи скосено в даному випадку вибух ВП?

- Чи є предмети, знайдені на МП (в тілі потерпілого), частинами ВП?

Якщо так, то до якого виду пристрій вони належать?

- Яким способом, саморобним чи промисловим, виготовлено ВП?

- Який спосіб підриву був застосований у даному випадку?

- Якщо підрвано боєприпаси, до якого виду вони належать (гранати, міни, снаряди тощо)?

- Чи здатний даний пристрій викликати вибух? Якщо не здатний, то з яких причин?

- Чи містять надані експертові матеріали дані, що вказують на характерні риси особи, яка виготовила ВП (професійні навички, ступінь обізнаності з технологією виготовлення і використання ВП тощо)?

- Чи однакова конструкція саморобного ВП, частини якого знайдені на МП, та макета, виготовленого гр. Н.?

- Які з наданих на дослідження предметів можуть відноситися до ВП?

- Яка конструкція ВП?

- Чи мав заряд ВР сторонні предмети (цвяхи, гайки тощо)?

- Чи містив заряд ВР корпус (оболонку)? Якщо так, то з якого матеріалу він виготовлений?
- Який зовнішній вигляд (форма, розміри) ВР?

34. Пожежно-технічна експертиза за експертною спеціальністю 10.8 «Дослідження обставин виникнення і поширення пожеж та дотримання вимог пожежної безпеки»:

- Де знаходився осередок пожежі?
- Чим пояснюється найбільше вигоряння горючих матеріалів і пошкодження конструктивних елементів будівлі (споруди) в даному місці?
- Горіння яких речовин могло спричинити наявні пошкодження (руйнування)?
- В якому місці приміщення було найбільш інтенсивне горіння?
- Чим пояснюється найбільш інтенсивне горіння в даному місці об'єкта?
- Якими шляхами поширювався вогонь від осередку пожежі?
- Який час тривала пожежа до її виявлення?
- Який приблизно час міг пройти з моменту загоряння (тління, прихованого горіння) до появи відкритого вогню?
- Скільки осередків пожежі існувало в даному випадку. Якщо декілька, то чи немає між ними зв'язку?
- Чи можливе запалювання даної речовини (матеріалу) від даного джерела запалювання?
- Чи могла виникнути пожежа внаслідок несправності електропроводки?
- Чи може полум'я сірника спричинити виникнення горіння обшивки дивана?
- Чи здатні до самозаймання ... речовини (матеріали) або об'єкти за певних умов конкретного випадку?
- Які саме матеріали горіли, якщо полум'я (дим) було характерного кольору?
- Які показники пожежної небезпеки речовин (матеріалів), що знаходилися в осередку горіння?
- Що сприяло миттєвому поширенню горіння?
- У якому місці (місцях) виникло горіння і як поширювалось полум'я? Чи були в приміщенні місця більш інтенсивного горіння? Якщо так, то де саме і чим це пояснюється?
- Чи не міг виникнути осередок горіння в підвальному приміщенні внаслідок пожежі, яка мала місце на ... поверсі?
- Яка причина виникнення пожежі на даному об'єкті, виходячи з наведених обставин справи?
- Чи відповідав стан об'єкта вимогам правил пожежної безпеки? Якщо не відповідав, то чи вплинуло недотримання цих правил на виникнення і розвиток пожежі?
- Чи причетні до виникнення пожежі аварійні режими в електричній мережі (коротке замикання, великі переходні опори, перевантаження тощо)?

- Чи відповідає забезпечення приміщення первинними засобами пожежогасіння вимогам протипожежних норм?
- Чи відповідає улаштування електропроводки протипожежним вимогам?
- Що було первинним: пожежа чи вибух?
- Чи належним чином використовувалася протипожежна техніка під час гасіння даної пожежі?

Вимоги до матеріалів: У складних випадках, особливо пов'язаних із ми підпалами, для відновлення суттєвих обставин та фактів необхідно проводити огляди місць подій, пов'язаних з пожежами, відповідно до наказу МВС України від 24.07.2017 року № 621, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.08.2017 року № 998/30866, а висновки пожежно-технічної експертизи повинні ґрунтуватись також на результатах інших видів експертиз: трасологічної (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); матеріалів і речовин (нафтопродуктів і пальномастильних матеріалів; металів і сплавів); бухгалтерської, товарознавчої. Досить широко практикується проведення комплексних експертиз.

Встановлення наявності слідів нафтопродуктів необхідно здійснювати в обов'язковому порядку за наявності ознак підпалу.

У зв'язку з поширеністю випадків, коли виникнення пожеж може пов'язуватися з аварійними режимами в електромережах та електроустановках, виникає потреба в проведенні металографічних досліджень або ж рентгеноструктурному аналізі структури електричних провідників. За їх результатами можливо визначити первинність або вторинність короткого замикання електропроводки тобто, до виникнення пожежі призвело замикання чи воно сталося внаслідок пожежі.

У будь-якому разі для проведення пожежно-технічної експертизи необхідно надання матеріалів кримінального провадження (протоколу ОМП з усіма додатками, протоколів відтворення обстановки та обставин події, акту про пожежу, технічного висновку про причину виникнення пожежі та інші документи), відео- та фотозйомки, речових доказів.

35. Біологічна експертиза за експертною спеціальністю 9.3 «Імунологічні дослідження»:

Кров

1. Яка групова належність крові потерпілої (підозрюваної) особи? (Якщо є особи, які проходять по справі.)
2. Чи мається на представлених об'єктах кров?
3. Яка видова та групова належність крові?
5. Чи може походити кров, яка виявлена на наданих на дослідження об'єктах від потерпілої (підозрюваної) особи?

Сперма

1. Яка групова належність крові потерпілої (підозрюваної) особи? (Якщо є особи, які проходять по справі.)
2. Чи є на представлених об'єктах сперма?
3. Яка групова належність сперми?
4. Чи може сперма належати підозрюваній особі?

Слина (pit)

1. Яка групова належність крові потерпілої (підозрюваної) особи? (Якщо є особи, які проходять по справі.)
2. Чи мається на представлених об'єктах слина (піт)?
3. Яка групова належність слизу (поту)?
4. Чи може походити слина (піт) (сліди слизу (поту), яка виявлена (які виявлені) на наданих на дослідження об'єктах від потерпілої (підозрюваної) особи?

36. За експертною спеціальністю 9.6 «Дослідження волосся»:

1. Чи є надані об'єкти волоссям?
2. Чи належить волосся людині або тварині? Якщо тварині, то якому виду?
3. З якої частини тіла людини? (Яке регіональне походження волосся?)
4. Чи є на волоссі ушкодження? Який механізм їхнього утворення? Чи є наявність завивки, фарбування? (Який механізм відділення волосся?)
5. Чи має волосся патологічні зміни (хвороби)?
6. Чи подібне між собою порівнюване волосся?
7. Чи можливе проведення подальшого молекулярно-генетичного дослідження (дослідження ядерної ДНК)?»

В більшості випадків при виконанні трасологічних, комп'ютерно-технічних експертіз та інженерно-транспортних експертіз за експертною спеціальністю 10.2 «Дослідження технічного стану транспортних засобів», а також при виконанні експертіз матеріалів, речовин і виробів, експертіз зброї, вибухово-технічних експертіз, біологічних експертіз, виникає потреба в повному або частковому знищенні об'єкта експертизи або зміні його властивостей, в зв'язку з чим слідчим суддям в резолютивних частинах ухвал про призначення експертизи, з метою уникнення надіслання клопотань експерта про вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи (п.2 ч.3 ст. 69 КПК України), необхідно надавати дозвіл (п.3 ч.5 ст. 69 КПК України) на повне або часткове знищення об'єктів дослідження, а також зміну їх властивостей.

Відповідальний в Чернігівському НДЕКЦ МВС України по координації експертної роботи в частині призначення судових експертіз надає детальну інформацію за телефонами (04622) 530-37; 099-248-6695; 096-440-8252 (Назаренко Олександр Миколайович).

Заступник директора

Чернігівського НДЕКЦ МВС України

О.М. Назаренко

